

LÄHEMAD ÜRITUSED

Esmaspäeval 31. juulil ja teisipäeval, 1. augustil – Valtu spordimajas (Raplamaal) Eesti Spordiajaloo Seltsi XXII suvekool.

Ka sellel aastal on suvekooli paik uus ja pealegi pole me Raplamaal varem koolis käinud. Koolitunnid keskenduvad aga endiselt peamiselt kohalikule spordile, tähendab seekord tahame targemaks saada Raplamaal tehtust nii enne kui praegu ja muidugi on siis koolmeistriteks eestkätt kohalikud spordiinimesed. Loodetavasti jagavad oma tarkuseteri meile Valtu Spordimaja juht **Kalju Kalda**, endine ajakirjanik ja spordifanaatik **Heino Laiapea**, meie seltsikaaslane, ajakirjanik **Urmas Minn** ja Rapla Korvpallikooli manager **Jaak Karp**.

Suvekoolist osavõtmiseks on vajalik hiljemalt 20. juuliks registreeruda osavõtumaksu (26.99 eurot, mitteliikmetel 39.99 eurot) tasumisega Eesti Spordiajaloo Seltsi arveldusarvele nr. EE951010152001602002. Tallinna osakonna liikmed saavad selle maksta ka oma osakonna laekurile Viive Reesarele (59196767). Ka saab oma osavõtusoovist teada anda ja seda kinnitav rahapaber toimetada seltsi esimehe Enn Mainla kätte, kui eelnevalt kokku leppida tel. 56497632.

Osavõtumaksu tasunutele kindlustatakse majutus ja toitlustamine (õhtu- ja hommikusöök ning kaks lõunat). Võimalikul määral kompenseeritakse kohalesõidu kulud avalduse alusel piletite esitamisel või eraauto puhul kaugusele vastava bensiinitšeki lisamisel, kusjuures eeldatakse reeglina autos vähemalt kolme kaasreisijat, milleks palutakse varakult võtta kontakti Tallinna osakonna liikmetel oma osakonna juhatusega ja tartlastel jt. lõunapoolt sõitjatel seltsi esimehega, kes korraldavad reisiseltskondade komplekteerimist.

Saabumine Valtu Spordimajja esmaspäeval 31. juulil kella 11.00–12.00 vahel. Kohapeal teatatakse täpsem ajakava, milles loomulikult on koolitundide kõrval jäetud aega ka sportlikuks lõõgastuseks,

Kooli lõpukell heliseb teisipäeval pärast lõunasuppi ja tunnistuste jagamist.

Neljapäeval, 7. septembril kell 12.00 – ESAS seltsipäeval Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumis on meenutamas kahtlemata värvikas esineja.

Esmaspäeval, 18. septembril kell 15.00 – ESAS Tallinna osakonna seltsiõhtul huvialaklubis Raavis (*Raua tn 1, hoone nurgauks*) on loodetavasti kuulajate ees huvitav esineja.

NB! – Teatajas ilmunud informatsiooni ESAS ürituste kohta palume võtta osalemise kutsena, sest postikulude kokkuhoiu vajaduse tõttu iga ürituse kohta eraldi kutset ei järgne. Täpsemat infot ürituste kohta saab Eesti Spordiajaloo Seltsi kodulehelt – www.esas.ee või ESOMi kodulehelt – www.spordimuuseum.ee

KROONIKA

KOHTUMINE AIVAR NIGOLIGA

6. aprilli seltsipäeval Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumis sai kuulda Eesti laskesuusatamise eilsest ja tänasest päevast. Oma meenutusi ja mõtteid oli tulnud jagama selle ala juures pikka aega mitmel tasandil, mõnda aega ka presidendina toimetanud **Aivar Nigol** (*pildil*), praegune Eesti Laskesuusatamise Föderatsiooni juhatuse liige.

Elva poisina oli üsna loomulik, et ta lemmikalaks kujunes laskesuusatamine, kus selle ala peensused omandas Rein Pedaja käe all. Võib-olla poleks tast sportlast saanudki, kui ta oleks muusikakooli sisse saanud, aga õnneks või õnnetuseks vedas rütmikoputamine katsetel alt. Soovitati minna rahvatantsu ja see on külge jäänud kooliajast siiani.

Laskesuusatamises jäid võistlejana küll säravamad tulemused saavutamata, aga see-eest jõudis ta oma meelisala Eesti absoluutsesse tippu spordijuhina, olles Eesti Laskesuusatamise Föderatsiooni president aastatel 2008–2018. Ja kui laskesuusatamise MK etapp õnnestus tuua 2022. aastal Otepääle, siis oli üsna loogiline, et korralduskomitee juhi vastutusrikas amet langes kogenud Aivar Nigoli õlule.

Jutt küll algas hoopis ajaloo ja muuseumi teemal. Ta meenutas 1996. aastal USA-s nähtud spordialamuuseume, mis viis mõttele ka Otepääl midagi sarnast ette võtta. Nii sündiski suusamuuseumi idee ja Eesti Spordimuuseumi abil õnnestuski see teoks teha Otepää pastoraadi majas, kus juba 1996. aastast asuv Eesti Lipu Muuseum andis julgust. 2001. aasta jaanuaris Otepää MK-etapi eel avatud valla hallatavale muuseumile taotleti FISist ametlik sertifikaat, mis näitas rahvusvahelist tunnustust. Kui Tehvandil sai valmis suusastaadioni kompleks, koliti muuseumivara sinna, kuna seal 2011 avati Eesti Spordimuuseumi filiaalina Talispordimuuseum. Paraku Eesti Spordimuuseumi muutumine sihtasutuseks andis tagasilöögi – vähetasuv väikemuuseum polnud sihtasutuse jaoks piisavalt atraktiivne ja et muuseum alles jääks, võttis Otepää vald 2019. aastal selle jälle oma hõlma alla. Muidugi on ka vallal muuseumi ülalpidamine raske, kuid püütakse siiski leida võimalusi talvepealinna sobivat muuseumi hinges hoida.

Peale esinemist kasutas Aivar Nigol (3. vasakult) võimalust tutvuda ESOMi talispordi väljapanekutega grupi kuulajate saatel

Edasi meenutas Aivar Nigol pingutusi laskesuusatamise toomisel rahvusvahelisele pildile. Alustati Otepäälle laskesuusatamist harrastavate spordiklubide loomisega eesotsas Oti-Audentese spordiklubiga, kus tegeleti jalgrattaspordi ja suusatamise kõrval ka laskesuusatamisega. Edasi tulid Karupesa Tiim, otse laskesuusatamist edendav Zahkna Team ja siia kõrvale ka baasi arendamine lasketiirude näol, mis on muutnud laskesuusatamise järjest populaarsemaks. Teoks on saanud ka ammune unistus – MK-etapi korraldamine Otepääl, mis loodetavasti kinnistub kindlalt IBU kalendrisse, kuna eestlaste etapi korraldus on pälvinud rahvusvahelist tunnustust. Eks see on toonud Eestisse ka

mitmeid noorte tiitlivõistlusi, aga kõige krooniks on 2027. aasta laskesuusatamise MM-võistluste korraldamisõigus.

Aivar Nigoli suur mure on kuidas tõsta eestlaste võimekust rahvusvahelises konkurents. Ta arutles selle üle miks noorte ja juunioride hulgas tiitlivõistlustel medalikohtadele jõudnud sportlased meil nõ ära kaovad, ei suuda täiskasvanute konkurents läbi lüüa. Arvas, et siin pole ainult organisatoorsed probleemid, vaid ka treeningtöö ja meditsiinilised puudujäägid. Kui ei anta organismile piisavalt aega taastuda, eriti peale mõnd pisivigastust, siis viib see paraku tihti tõsisemate probleemideni, ka karjääri lõpetamiseni.

Lõpuks jõudis jutt ka rahani. Tänu atraktiivsusele TV jaoks, on just teleülekannetest saadav tulu laskesuusatamist aidanud edendada ilma maksu- maksja rahale lootmata.

PÕNEV ÕHTUPOOLIK TARMO TIISLERI SELTSIS

Tiit Karuks

Tallinna osakonna 17. aprilli seltsiõhtu külaline oli Eesti Rahvusringhäälingu värvikas spordikommentaator Tarmo Tiisler (*pildil paremal, koos Tiit Karuksiga*). Mõned viited: Tiisler on 53-aastane, tänavu täitub tal 30 tööaastat Eesti Rahvusringhäälingus, 11 olümpiat sündmuste epitsentris, muudest tiitlivõistlustest rääkimata. Soliidne pagas.

Meenub see, kuidas Tarmo 1993. aasta kevadel Eesti Raadio sporditoimetuses alustas. Ühel kevadpäeval helises raadio sporditoimetuses telefon. Vastasin, helistajaks oli Tarmo Tiisler. Tutvustas ennast, ütles, et töötab arhiivis, aga sooviks proovida raadiotööd (enne seda oli ta helistanud ETV sporditoimetusse, seal ei huvitunud). Niisiis tuli ta päeval x Eesti Raadio

sporditoimetusse ja hakkas tegutsema. Esimene lugu (Rukkilille mängude kergejõustikuvõistlustest) läks Eesti Raadio õhtuses spordisaates eetrisse 28. juunil 1993. Naljaga pooleks: üheks tema „firmamärgiks“ oli põrisev „r“, mida ta küll aastate jooksul on tublisti vähem põrisevaks lihvinud.

Edasine kulges tõusujoones: esimene raadiokommentaatorina kohapeal oldud tiitlivõistlus oli 1995. aasta sõudmise MM Soomes, esimene olümpia Atlanta 1996.

17. aprilli seltsiõhtul meenutas Tarmo, et tundis end Atlanta olümpiamelus veel üsna algajalikult ja ebakindlalt ja ootas, millal see kõik ükskord läbi saab. Aastatega lisandusid kogemused, tegijana hakkas ta end tundma 2000. aastal Sydney suveolümpial.

Tarmo töötas Eesti Raadio sporditoimetuses 18 aastat (1993–2011). Leidis, et vajab muutust ja suundus edasi tele poolele, kus tegutseb tänaseni (tele ja raadio sporditoimetused ühendati 2010. aastal).

Tarmo on sõnaosav ja emotsionaalne spordikommentaator. Teda iseloomustab lai silmaring (Tarmot on saanud näha-kuulda ka laulupeoülekannete ja kultuurisaadete tegijana), ta on keeletundlik. Kommentaator Tiisler pole pelgalt kõvahäälnene tulemuste hõikaja, ei kruti oma reportaažides pinget kunstlikult. Väärtustab ajalugu, ka nooremana ei kuulunud ta selliste „kõiketeadjate“ hulka, kelle jaoks ajalugu algas tema enese sünniaastaga.

Oma tööpõhimõtted ja -eetika on Tarmo sõnastanud selliselt: „Olen püüdnud oma töös lähtuda järgmistest asjadest. Kõige tähtsam on inimene ja alles siis see, kui palju ta midagi tõukab või hüppab või viskab. Mida vanemaks olen saanud, seda enam olen püüdnud vaadata "numbrite taha" ja see maailm on numbrite maailmast palju huvitavam. Olen püüdnud järgida lugupidavat suhtumist sportlastesse ja valdkonda, alati ei õnnestu, sest minagi kaotan aegajalt aru. Püüan oma tööd teha ilusas eesti keeles, aga mitte fikseeritud kirjakeeles, vaid võtan keelt kui mänguasja, millega austusega ringi käies võib teha imelisi asju. Ja siis veel see, et kui teha, siis täiega, kõik muu on ajaraisk.“

Küsimusi jagus Tarmole päris palju. Meile oli see kindlasti põnev kohtumine ja hiljem ütles ka Tarmo, et huvitav oli see temagi jaoks.

*Kohtumise
korraldanud
Tiit Karuks ja
Rein Järva
jälgivad
rahulolevalt
Tarmo Tiisleri
huvi tänuks
saadud ESASi
väljaannete vastu*

PÄRNUS ON VÕRKPALLI MÄNGITUD 100 AASTAT!

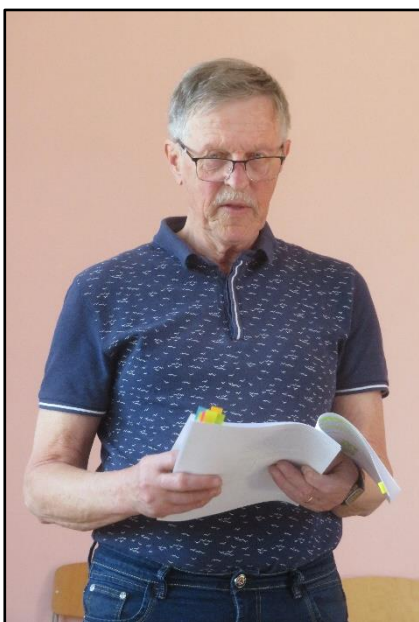
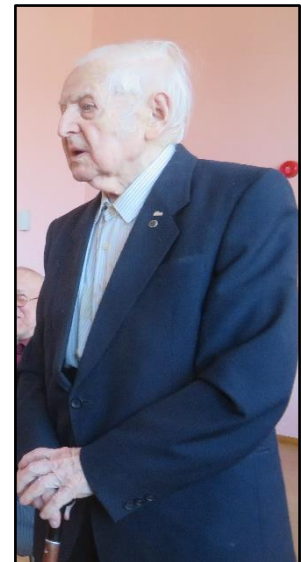
Enn Hallik

Pärnu 28. spordiajaloo päev 19. aprillil oli pühendatud kuurort- ja spordilinna ühele läbi aegade edukamale spordialale võrkpallile. Meenutamiseks oli teinegi põhjus, nimelt saab võrkpall Pärnus tänavu 100-aastaseks!

Nagu alati, meenutas Pärnu spordiajaloo päevade eestvedaja Priit Neeme (*pildil*) aasta jooksul igavikku lahkunud Pärnu linna ning maakonna spordiinimesi. 2022. aastal oli neid erakordselt palju, koguni 24. Oma sportlike tegudega olid neist tuntumad maadleja ja sumomaadleja Karl Lõõbas, maletaja Leili Pärnpuu ja võrkpallur Peeter Sepp. Lahkunute mälestuseks süütasid küünla kunagine Eesti võrkpallikoondislane Peeter Kais ja viiest Pärnu spordiajaloo päevade algatajast ainsana alles olev 101-aastane spordiveteran Henno Sepp (*pildil*).

Ning siis keskenduti võrkpallile. Pärnu teadaolevalt esimene võrkpallimatš peeti 1923. aastal tütarlaste gümnaasiumi õuel, Tervise meeskond koosseisus Laurits, Meimer, Tamtik, Riismann, Grosholm ja Jürvetson võitis siis Saksa gümnaasiumi. Mäng olla olnud algeline, surumist ei tuntud, aga võrkpall hakkas pärnakatele meeldima ja 1925. aastal peeti juba kohalikke meistrivõistlusi, mida valitsesid järgmistel aastatel Vapruse ja Tervise meeskonnad. 1927. aastast on esimene märk ka Pärnu naiste võrkpallist,

sõprusmängus kohtusid naisgümnaasium ja Vaprus. Kolmekümnendatel aastatel olid Tervise ja Vapruse meeskonnad edukad Eesti meistrivõistluste Kesk-Eesti ringkonnas, suurpäevadeks olid aga linnavõistlused Tartu ja Tallinnaga. Mis küll alguses suurelt kaotati, näiteks 1926 Tartule geimipunktidega 1:15 ja 2:15. Väärrib tähelepanu, et esiteks mängiti linnavõistlus võrkpallis, seejärel tuldi peaaegu samades koosseisudes platsile korvpalli mängima ja selgitati selgi alal Tartu ning Pärnu vahekord. Seegi matš lõppes Tartu 55:5 võiduga.

◀ *Enn Hallik ettekannet pidamas*

Eesti meistrivõistluste medaleid võitsid Pärnule enne naised – 1939 oli Pärnu Tervis hõbedal.

1967. aastal algas legendaarse Bernhard Lõhmuse treenitud Pärnu Kalevi naiskonna (Helju ja Maie Raadik, Reet Sarap jt) edutee – 1968, 1973 ja 1974 teeniti Eesti kullad, kõrvale rida muid medaleid.

Järgmist tõusu andis oodata ligi 20 aastat, aga vahemikus 1997–2003 olid Pärnu naised kohaliku võrkpalliklubi lipu all taas viis korda meistrid. Eesti karika on Pärnu naisvõrkpallurid 1972–2003 vahemikus võitnud kuus korda. Seni viimase esivõistluste medali, pronksi, teenisid Pärnu võrkpallinaised 2012. aastal. Aga nüüd 2023. aastal võideti teist aastat Eesti esiliiga, mõeldakse taas meistriliigast ja ehk on kunagi taas medalid kaelas!

Pärnu meeste esimese medali, milleks oli hõbe, teenis Pärnu KEK 1972. aastal. KEK-i nime all tulid pärnakad 1978, 1979 ja 1991 Eesti meistriks, lisaks teeniti kümme hõbedat-pronksi. 1993 võitis Eesti kulla Pärnu Võrkpalliklubi, seejärel saadi medaleid Pärnu VK Jart nime all ja uus võimas tõus algas aastast 1999 ESS Pärnu VK särgis ning kestis ainuvalitsemisega Eestis aastail 2000–2004. Viis kulda, viis karikavõitu, edukad esinemised CEV, Top Teams ja Euroopa meistrite liigas – kõik see algas 1980–81 sündinud Pärnu poiste plejaadist Argo Meresaar, Raimo Pajusalu, Sten Esna, Rivo Vesik, Kristjan Õuekallas, Jaanus Nõmmsalu jt, kellele suudeti lisada vanemaid ja nooremaid tippmängijaid meilt ning mujalt, ning keda toetas tänuväärsetl Urmas Sõõrumaa firma ESS. Kui palju see meeskond toona pärnakatele korda läks, näitab fakt, et kui mängiti Tallinnas meistrite liigat Itaalia tipu Cuneoga, viidi fänne Pärnust matšile 26 bussiga. Ja kui kümme aastat hiljem korraldati Pärnus sõprusmäng tolle kuldse meeskonna ning parasjagu Pärnu VK särki kandvate vahel, tulid kõik kutsutud „vanad” platsile ning tribüünidele kogunes kohutavale lumetormile vaatamata 2000 pealtvaatajat! Kui see meeskond lõpetas, jätkas Pärnu Võrkpalliklubi medalijahti, tuli 2015 ja 2019 meistrikski.

Üks etapp Pärnu ja Eesti võrkpallis on Pärnu KEK-i meeskonna kaheksa korda NSV Liidu maanoorte meistriks tulemine. Aivo Käbin kasvas KEK-i juhtkonna toel pühapäevameeskonnast satsi, kes võitis korduvalt isegi NSVL karikavõistluste tsooniturniire ja keda maanoorte üleliiduliste meistritena võeti kodus vastu nagu olümpiavõitjaid. Kaheksa kulda teenisid treener Käbin ja Margus Keeroja, seitse Arne Kuhlberg, kuus Peeter Kais, Uno Õuekallas, Heigo Nikolai ja Arvo Priimägi.

Pärnul on olnud eestvedaja roll ka Eesti rannavõrkpallis. Nii valitsesid koduareene kaua vennad Kristjan ja Kaarel Kais, esimesena käis olümpial 1996 Atlantas Avo Keel, 2008 olid Pekingi mängude rannavolleareenil Kristjan Kais ja Rivo Vesik, 2000 sai Anna-Liisa Sutt juunioride EM-pronksi.

Võrkpallile pühendatud spordiajaloopäeva väisas ka Pärnu selle spordiala *grand old* man Johannes Noormägi. 88-aastane endine treener soostus, et olid jah aastad, mil ta sai hakkama erakordse saavutusega võita kõigis poiste vanuseklassides Eestis kõik meistri- ja karikavõistlused. Noormäe kõige

tituleeritum kasvandik on 1971. aasta juunioride EM-kuld Avo Tasane, aga koondislasi ja meistersportlasi on tema käe alt tulnud hulgi. Mis aga ehk olulisimgi, Noormägi (*pildil esiplaanil*) aitas oma kasvandikel tublideks inimesteks sirguda. Tuletati nüüd spordiajaloo päevalgi saalist meelde, kuidas paar poissi koolis kirjandi ei kellestki teisest, kui oma treenerist kirjutasid.

Teine Pärnu võrkpallilegend, 80-sena ikka veel särasilmselt treeneritööd tegev Helju Sutt (varem Raadik ja Sildever; *pildil*) tuletas meelde oma mängija-aastaid ja kaaslasi (kellest mõnigi osales ajaloopäeval). Suure Kalevi aegu ja Pärnu KEK-i võidukat võrkpallimeeskonda meenutas Peeter Kais. Värvikad olid kunagi Soome kaudu Pärnu võrkpalliklubisse mängivaks määndžeriks tulnud ning 1999–2003 võiduka meeskonna üheks arhitektiks olnud Avo Keele meenutused, sõna sekka lisasid Jaanus Nõmmsalu ja Rein Kukk.

Avo Keel

Peeter Kais

Rein Kukk

Mehis Merilaine

Spordi üks osa on kohtunikud. Pärnu esimene kuulus võrkpallikohtunik oli Ustav Einaste, kes vilistas koguni olümpial Moskvas 1980 ja oli seitsmel aastal NSVL kümne parema arbiteri seas. Hiljem on nii-öelda vapiloomaks kujunenud Mehis Merilaine, kes on valitud korduvalt Eesti sümpaatseimaks võrkpallikohtunikuks. Temagi mälestused, arvamused ja seisukohad kaunistasid Pärnu võrkpalli sajandat sünnipäeva tähistanud 28. spordiajaloo päeva.

HACKI AUHIND LEIDIS OMANIKU

Tartus toimus 28. aprillil Eesti Olümpiaakadeemia aastakonverents, mille raames kuulutati välja 2022. aasta Hacki raamatuauhinna võitja.

Koostöös Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumiga anti üle juba kaheteistkümnes Georg Hackenschmidt nimeline raamatuauhind aasta parimale eestikeelsele sporditeemalisele raamatule. Žürii (ajakirjanikud Priit Pullerits ja Maarja Värv, EOA president Neinar Seli ning spordimuuseumi juhatuse liige Siim Randoja ja peavarahoidja Kaarel Antons) valis lõpuks mitme nominendi hulgast parimaks “Biatlon A&O. Ükski märk ei jää üles. 25 lugu laskesuusatamisest”, mille autoriteks on Kristi Kirsberg ning Jan Jõgis-Laats (*pildil*) ning kirjastuseks JVE OÜ. Võitnud raamatu näol on tegemist esimese eestikeelse laskesuusatamise teosega, millest leiab intervjuusid tipptegijatega, eestlaste mälestusi ja ala nüansside selgitusi lihtsal moel. Autorid annavad vastused mitmetele laskesuusatamisega seotud küsimustele, ülevaated erinevatest võistlejatest ja nende saavutustest.

On tähelepanuväärne, et esmakordselt on Hacki auhinna üks võitja ja põhiautor naisterahvas. Kristi Kirsberg ütles oma tänukõnes, et nende raamat on saanud väga head tagasisidet ja seega tasus ära selle tegemine.

Eesti Olümpiaakadeemia ja Eesti Spordimuuseum asutasid Georg Hackenschmidt raamatuauhinna 2011. aastal eesmärgiga propageerida ja esile tõsta eestikeelset spordikirjandust. Auhinnaga kaasneb aukiri, auhinnaskulptuur ja Eesti Olümpiaakadeemia rahastatav rahaline preemia 1000 eurot.

ESAS TÄISKOGU KOOSOLEK JA KOOLITUSPÄEV ERMis

Matis Song

Eesti Rahva Muuseumisse Helmi Kurriku auditooriumi kogunes 4. mail ESAS täiskogu koosoleku kvoorumiks piisav arv liikmeid – 34 (*pildil lk 10 vaade saali*). Kokku on seltsis 124 liiget, seega oli kohal vähemalt ¼ liikmetest. Koosoleku juhatajaks valiti Daimar Lell, koosoleku protokollijaks Matis Song.

Enn Mainla andis sisuka ülevaate seltsi möödunud aasta ja selle poolaasta tegevusest. Kiire pilgu said aset leidnud seltsipäevad Tartus ja Pärnus, ning milliseid väljaandeid ja raamatuid on koostanud-kirjutanud seltsi liikmed. Eelmist

aastat alustati 132 liikmega, siis hetkel on liikmete arv langenud 124-ni. 8 seltsiliiget lahkus surma läbi, 4 kroonilist liikmetasu võlgnikku arvati seltsi välja ja üks liige lahkus ise organisatsioonist. Juurde on tulnud 5 liiget, neist kaks sellel aastal – Jaan Olari ja Vladimir Šokman, neile lisandus üks juriidiline liige seltsiga ühinenud spordiajaloo klubi Alfred näol.

Seltsi teataja ilmub korrapäraselt ning täiskogu koosoleku ajaks on neid kokku ilmunud 105.

Juhatus on mitmel korral kokku saanud nii päris kontaktis, kuid reaalsuseks on saanud ka elektroonilised arupidamised. Kui 2022. aasta alguses kimbutas seltsi tegevust veel COVID-19, siis hiljem on saadud üritusi pidada korrapäraselt.

◀ *Enn Mainla aruannet esitamas, laua taga koosoleku juhataja Daimar Lell*

Tallinna osakonna tegevusest andis ülevaate osakonna juht Rein Järva. Ta rõhutas muret, et osakonna 53 liikme keskmine vanus on tõusmas kiirelt 80 eluaastani. Liikmete kõrge vanus tingib ka vähese aktiivsuse, spordiajaloo uurimisega tegeleb kümmekond osakonna liiget.

Meeldiva erandina tõstis Järva esile autospordiloolast, 94-aastast Uno Aavat, kes jätkuvalt uurib ja publitseerib autospordiajaloo tahke. Rein Järva sõnul pole osakonna liikmete kõrge vanus ja vähene aktiivsus tuleviku silmas pidades siiski jätkusuutlik.

Revisjonikomisjoni liige Mai Luik andis ülevaate möödunud aasta seltsi majanduslikust poolest. Tulu oli eelmisel aastal 7691 eurot ja kulusid 10 221 eurot. Ürituste korraldamisele kulus 6855 eurot. Dokumentatsioon oli korras. Majanduslikult on selts kindlustatud toetuste ja annetuste abil.

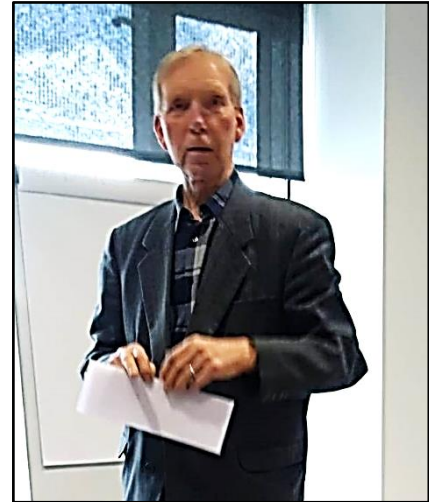
Seltsi tegevusaruanne ja majandusaruanne võeti üksmeelselt vastu. Selle poolt hääletasid kõik 34 kohalviibinut.

Eesti Olümpiakomitee saab 2023. aastal 100-aastaseks ning selle puhul olümpiakomitee jagas juubelimärke ning andis tänukirjad EOK president Urmas Sõõrumaalt ka kolmele spordiajaloo seltsi liikmele. Need said Aime Pärnakivi, Aime Tobi ja Daimar Lell.

Rein Järva (*pildil*) palus koosoleku lõpus veel korra sõna ning pani seltsi liikmetele südamele otsida ja värvata uusi liikmeid, et noorendada seltsi. Samuti on seltsi oodatud ka juriidilised liikmed.

Aime Pärnakivi esines omapoolsete tänusõnadega juubelimärgi eest.

Koosolekul jutud räägitud, algas koolitusosa. Muuseumi avarast vestibüülist võttis seltskonna sappa ERMi metoodik Virve Tuubel ja kõigepealt tehti ring peale (*vt pildid*) Eesti kultuuriloo püsinäitusele „Kohtumised“, mis hõlmab ajateljel tänapäevast jääaja lõpuni kulgevat Ajarada ning 11 teemanäitust.

Siis tutvuti kõige värskema väljapanekuga, mis kandis nime „Õige keha, vale keha?“. Seda ümber jutustada, mis kõike seal näha saab, on üsna keeruline, parem on ikka oma silmaga üle vaadata ja vaatamist on palju. Ja muu hulgas on ka Lurich oma imelise kehaga esindatud (*vt pildid lk 12*).

Paraku kujunes muuseumi ekspositsiooniga tutvumine küllaltki kiirekäiguliseks ja esialgu planeeritud tutvumine muuseumi kogudega ja seal säilitatavate spordiajalugu kajastavate materjalidega jäi koguni teiseks korraks, sest õhtul oodati Eestis viibiva Rootsi kuningapaari visiiti ja turvakaalutlustel tehti maja külastajatest juba aegsasti puhtaks.

TEADMISTE KONTROLL JA 33 HOOAEGA AUTORINGRAJAL

Tiina Naarits-Linn

Kevadhooaja lõpuüritusele 15. mail Tallinna kesklinnas klubisse Raavis kogunes tosinajagu seltsi liikmeid. See on küll viimase kümnendi väiksemaarvulisim seltskond, kuid seda rõõmustavam oli siiras rõõm igakuisest taaskohtumisest enne suvepausi. Kohtumist juhtis ESAS Tallinna osakonna asejuht Henno Linn.

Kohtumise esimeses pooles toimus võistkondlik mälumäng, mille viis läbi seltsi liige Peep Kruusmaa (*pildil*), kes oli ette valmistanud 12 põnevat spordiajaloolist küsimust. Kolm 4-liikmelist võistkonda sai rakendada ühist mõttetööd. Oli tõeliselt nauditav, et kõik küsimused olid korraga silme ees ja võistkond sai oma mälu ja teadmisi omavahel võrrelda, et siis kokkuleppeliselt vastus kirja panna.

Enne mälumängu algust andis koosoleku juhataja teada, et preemiaks on võitjatel võimalus kirjutada ESAS Teatajasse kokkuvõtte ja nõnda parimate mälumänguritena nimed ajalukku kirjutada. Ei osanud ta aimata, et lõpuks tema meeskond kirjatöö ette võtma peab. Niisiis, sel korral oli vaid

ühepunktise paremusega teise tulemuse saanute ees võitjate seltskonnas lisaks Henno Linnale veel Tiina Naarits-Linn, Ants Saar ja Jaan Roomets. Võitjate kolm lemmikküsimust:

1. NHL-i praegune supertäht Aleksander Ovetškin on pärit sportlikust perekonnast. Mis ala olümpiavõitja on tema ema? Vastusevariandid: a) käsipall; b) võrkpall; c) korvpall. Kes valisid viimase vastusevariandi, olid punkti väärt (Tatjana Ovetškina tuli OM-võitjaks 1976 ja 1980). Võitjate jaoks oli see üllatus, pakkusime võrkpalli.

2. Mis ühendab neid sportlasi: George Horine (USA), Rein Ellermaa (Eesti NSV) ja Rosemarie Akkermann (SDV)? Jõudsime kiiresti üksmeelele, et tegemist on kõrgushüppajatega, kuid eeldasime, et tegemist võib olla „konksuga küsimusega“ ja kirja läks, et „ühel päeval sündinud kõrgushüppajad“. Õige olnuks – esimesed 2-meetri ületajad oma maal.
3. Kuna hiljuti käis meil külas Kristina Šmigun, siis tundus väga asjakohane viktoriini viimane küsimus: Kristina Šmiguni hüüdnimi on Kiku, kus maakonnas asub samanimeline küla? Olime kohe pakkumas Virumaad ja viimasel hetkel panime kirja Lääne-Virumaal – see osutus ka õigeks vastuseks.

Kohtumise teine pool oli seltsikaaslase Mait Luha (*pildil paremal, koos õhtu juhi Henno Linnaga*) täita. Tema ettekande fookuses oli autoringraja 33 hooaja (1959–1991) medalivõitjad NL meistrivõistlustel, rahvaste spartakiaadidel ja rahvusvahelistel võistlustel (Sõpruse karikas).

Nimetatud ajavahe­mikul on eestlased võitnud kirjeldatud võistlustel 118 medalit (sealhulgas vormelautodel Estonia 111 medalit). Piiritagustelt sots­maade Sõpruse karika võistlustelt võitsid eestlased oma Estonia autodega 2 kulda, 5 hõbedat ja 1 pronksi. Ringrajasõit oli kirjeldatud perioodil Eestis prestiižne ja edukas. Autosportlased olid omavahel heades suhetes. Huumor ja aasimine ühendas autosportlasi. Vormelimehed rallimeestele: „Teed ammu asfalteeritud, kaua võib veel pori sees SÕITA!!!“ Rallimehed vastu: „Kaua võib, lausa mitukümmend korda järjest ühte ja sama rada läbida!!!“

Tänaseks on ringrajasõidud eestlastele täielik ajalugu. 1978. aastal toimus Eestis viimane võistlus ringrajasõidus. 1985. aastast toimusid Eesti meistrivõistlused Riias, kus ringrada toimib tänaseni ja ka eestlased käivad seal võistlemas, ka vormelisõitjad.

Kõik Mait Luha kogutud autosporti käsitlevad põhjalikud statistilised ülevaated, oluliste persoonide saavutuste analüüs ja muud materjalid lähevad Muhu muuseumi, kus neid Maidu sõnul väärikalt koheldakse.

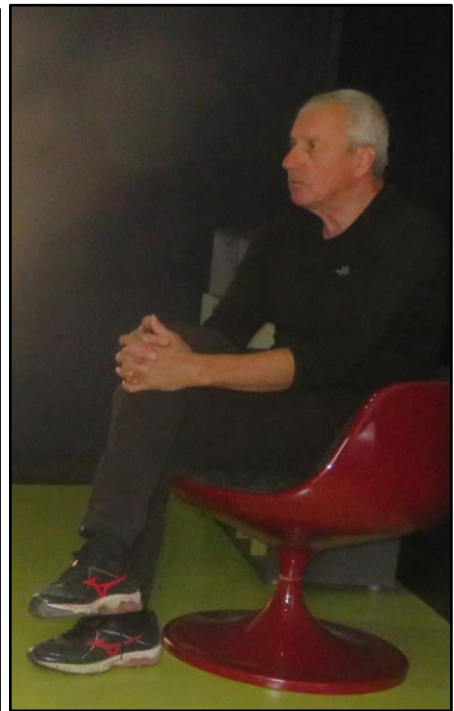
Mait Luha alustas ringrajasõitu 1973. aastal klubis Neptun 35-aastasena – vanuses, mil paljudel olid peas spordist loobumise mõtted. Ometi jätkus tema karjäär veel pikki aastaid. Esimene edu tuli kiiresti, juba 1974. aastal võitis ta

Kaunases sarjavõistluse pronksi. Tema parimad aastad vormeli-sõitjana jäid 1970-ndate keskele, NSV Liidu meistrivõistluste parimaks jäi 5. koht (1978). Vormelite ringrajasõidus on ta tulnud kahel korral (1980 vormel Easterni ja 1983 vormel 3 klassis) Eesti meistriks ja saanud meistersportlaseks (1980). 1989. aastal lõppes tema 17 aastat kestnud võidusõitjakarjäär.

Seltspäev lõppes ühiste fotode tegemisega ja omavahelise suhtlemisega.

KORVPALLITREENER TÕNU LUST JAGAS MEENUTUSI

Juunikuu algas ESAS seltsipäevaga Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumis. Lastekaitsepäeval küll otse lastest ei räägitud, kuid korvpallinoored tulid küll kõneks, sest kuulajate ees oli pikka aega Tartu korvpallikoolis õpetust jaganud ja noortevõistkondi treeninud Tõnu Lust (*parempoolsel pildil kuulajate ees*).

Tõnu jaoks algas sport oma koduõuel naabripoiste seltsis. Kui hoov kitsaks jäi, leiti üles läheduses asunud lastestaadion. Tõsisem sportimine algas Miina Härma koolis klassikaaslaste kambas ja üheks meelisalaks kujunes korvpall. Kui juba Aarne Laose treeninggruppi jõudis, oli treeneri esimene mure omapead õpitud vale viskeliigutuse ümberõpetamine. Seepärast arvas Tõnu, et väga oluline on, et noortel spordihuvilistel oleks kohe alguses kogenud pilk peal.

Ülikooli kehakultuuriteaduskonna ajast oli Tõnul positiivsed mälestused praktilistest tundidest, õppejõud olid oma ala profid. Paraku sama ei saa ta öelda teooriatundide kohta, kuna õpetussõnade edastamine kippus olema väga igavalt ja monotoonses toonis esitatud, et tundus sama mõttetut, nagu partei ajalugu.

Meenutades tööd Tartu korvpallikoolis, märkis esineja, et kreedoks kujunes olla oma treeninggrupiga vanuseklassi vabariigi parim, ilma selleta polnud

kolleegide tunnustust loota. Teine eesmärk oli, et igast aastakäigust sirguks vähemalt üks-kaks mõnda vabariigi tippmeeskonda või kõrgemale küündivat korvpallurit. Muidugi alati see ei õnnestunud, aga korvpallikool ei pidanud ka oma taset häbenema.

Treeningute läbiviimisel ja eriti võistlustel ilmnes, et kõige suurem probleem on lapsevanemad, kelle arvates just nemad teavad, kuidas tuleb nende võsukest treenida.

Korvpallimängu peab Tõnu loominguliseks protsessiks, nagu teatrietendust või kinovõtteid, isegi loomingulisemaks, sest vastase tegevus loob iga hetk uue situatsiooni, mis tuleb lahendada.

Laiemalt spordist rääkides ei pea Tõnu spordi massilisuse näitajaks mitte seda, mitu osalist on mõnel jooksu- või muul üritusel, vaid seda mitu inimest pidevalt, päev-päeva kõrval ennast liigutavad. Siinkohal oli ta arvamisel, et võib eeskujuks olla – igapäevane rattasõit on teda vigastusest jalule tõstnud ja aitab vormi hoida.

Kohtumisel Tõnu Lustiga oli nii arutelu kui filosofeerimist korvpalli ja laiemalt spordi ja elu üle ning vastuse said ka osalejate arvukad küsimused.

60 AASTAT SPORDIMUUSEUMI

28. jaanuaril täitis spordimuuseumi asutamisest 60 aastat, mille tähistamiseks toimus 7. juunil Tartus, Athena keskuses juubelikonverents (*pildil vaade saali*), kus sõna said mitmed tuntud spordi- ja muuseumivaldkonna tegelased ja spetsialistid.

Konverentsil käsitletud teemad juhatasid sisse ESOM juhatuse liikme Siim Randoja avasõnad, kus ta muuhulgas tõdes, et spordimuuseumi 60. aastapäev on oluline verstapost meie pika ja rikkaliku ajaloo tähistamisel, kusjuures konverents

on suurepärane võimalus tuua kokku spordi- ja kultuurihuvilised inimesed ning süveneda muuseumide ja olümpiamängude muutuvasse ja mitmekesisesse maailma.

Esimene ettekandja ilmus ekraanile, sest oma visiooni olümpiamuuseumidest esitas Rahvusvahelise Olümpiakomitee olümpiamuuseumi

direktor Angelita Teo video vahendusel. Siis sai sõna mootorisporti muuseumi MOMU asutaja Arno Sillat (*pildil*), kes andis emotsionaalse ja sisuka ülevaate ajaloo keerdkäikudest, mis viisid Eesti Mootorisporti Muuseumi asutamiseni ja selle väljaehitamiseni Turbas endise Ellamaa elektrijaama imposantsesse

hoonesse, muuseumi arenguteest ja tänasest päevast. Sama põhjalik ülevaade spordimuuseumi ajaloost jäi ootama järgmist juubelit, sest Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumi peavarahoidja Kaarel Antonsi ettekanne „Meie teame, mida tuleb spordipärandist koguda!“ keskendus praegustele kogumispriipsidele, kuid rääkis vähem sellest, kuidas kogud üle 155-tuhande säilikuni on jõudnud. Kirjastuse Tänapäev peatoimetaja Tauno Vahter lahkas teemat „Vestmann ja Piibeleht on surnud, ehk kuidas peaks rääkima tänapäeval spordist“ ja spordiajakirjanik Ott Järvela arutles muutunud olümpiaprogrammi teemal: „Kui breiktants päralt jõudis, oli klassikaline olümpia juba ammu surnud“. Siis koondus kuulajate tähelepanu taas ekraanile, kuhu ilmus olümpiavõitja Pierre Vaultier rääkima oma kogemusest „Olümpiaunistus: ettevalmistus tšempioniks saamisel“. Simple Sessioni loojad Mario Kalmre ja Piret Kull rääkisid emotsionaalselt võistlussarja korraldamise vaevadest, mis sai ära tasutud ala jõudmisega olümpiaalaks: „Ekstreemsport olümpiamängudel – „huligaanidest“ olümpiasportlasteks“. Kogu konverentsi modereerinud Margus Kiiveri juhtimisel avaldasid paneeldiskussioonil omi mõtteid spordivaldkonna turundus- ja kommunikatsioonijuht Stella Täht, Eesti Olümpiakomitee kommunikatsioonijuht Merili Luuk ja olümpiasportlane Saskia Alusalu teemal: „Sotsiaalmeedia olulisusest spordi mõjutajana ja info edastajana“.

Enne õhtust pidulikku osa oli võimalus üle vaadata Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumi väljapanekud, sealhulgas ka Eesti Spordi Kuulsuste Hall, kuhu, nagu konverentsi käigus teada anti, lisandus rahva ja ekspertkomisjoni koostöös valitud neli uut liiget – sportlaste kategoorias profirattur Jaan Kirsipuu,

tõstja Arnold Luhaäär ja korvpallur Maret-Mai Otsa-Višnjova ning spordi mõjutajana valituks osutunud kergejõustikutreener Aleksander Tšikin.

Pidulikul osal lõi meeleolu Johannes Vedru ansambel Von Dorpat, aga seejuures Johannes ei unustanud ka oma põhitööd spordireporterina intervjuuerides spordimuuseumi algaastate juures olnud ja ligi viiskümmend aastat muuseumis töötanud Aime Pärnakivi ja Enn Mainlat (*vt pilt*), aga ka praeguse

sihtasutuse nõukogu liikmeid, EOK peasekretäri Siim Suklest ja kultuuri-ministeeriumi asekanstlerit Tarvi Pürni.

Õhtu kulges meeleolukalt koos omavahelise keskustelu, muusika ja jalakeerutusega ning muidugi jõuti enne lõppu ka juubelitordi söömiseni.

*Pildile on jäänud pea kogu ESOM praegune koosseis (vasakult):
ees Sandra Kaldasaun, Ingris Suvi ja Maris Mägi; keskel Kadri Külaots, Laura Maria Meltsas, Elsbeth Heinaste, Ave Vilpo ja Katrin Mägi; taga Rait Männik, Joosep Markus Pild, Siim Randoja, Karl Kask, Urmet Paloveer, Kaarel Antons, Anu Sillastu, Marve Peitel ja Ilme Palts*

ALFRED SCHMIDT / AIN SILLAK 125

Jaak Valdre

9. juunil toimus tõstja Ain Sillaku (kuni 1936 Alfred Schmidt) 125. sünniaastapäevale pühendatud mälestusüritus. Selle raames avas Spordiajaloo Klubi Alfred Tallinnas Rahumäe kalmistul tema uue hauakivi, millele järgnes koosviibimine Alfredi Pubis.

*Pildil värskelt
avatud hauakivi
juures selle
püstitamise
organisaator
Jaak Valdre
ja Mart Sillak*

Millised olid mehe spordisaavutused? Ta võitis 1920. aastal Antwerpeni OM-il hõbe- ja 1923. aastal Göteborgi mängudel pronksmedali, Eesti meistrivõistlustel sai ta 1. (1922), 2. (1921) ja 3. koha (1924) ning püstitas neli maailma-, kolm olümpia- ja 16 Eesti rekordit.

Koosviibimisel meenutas oma onu Mart Sillak: „Kohtusin onu Ainiga tavaliselt perekondlikel üritustel. Neid peeti päris tihti. Siis rääkis ta lugusid oma elust. Ta töötas pikka aega Tallinna keskvanglas vanglaametnikuna majandusalal, heaks sõbraks-töökaaslaseks Kristjan Palusalu. Saksa ajal tekkis tal konflikt vangla juhtkonnaga ja valvurist sai kinnipeetav. Kui Punaarmee 1944. aasta septembris Tallinna vallutas, vabastati kõik sakslaste poolt kinnipandud vangid. Õnneks ei leidunud pealekaebajaid ja nii pääses onu repressioonidest. Pärast seda oli ta aastaid madalam kui muru. Loodusest ja jahist lugu pidava mehena hakkas onu 1950ndate lõpus jahindusklubi liikmeks. Tema ülesandeks oli jahilubade väljastamine. Hoogu sattudes pajatas ta uskumatuid jahimehelugusid. Onu oli lõbus inimene, kes pidas lugu heast naljast ja mõnusast seltskonnast. Tihti külastas ta tõstevõistlusi, et kohtuda endiste meeskonnakaaslastega, kellega meenutati möödunud aegu ja arutati päevaprobleemide üle.“

Üritust toetasid Kultuurkapitali kehakultuuri ja spordi sihtkapital ning Harjumaa ekspertgrupp, Eesti Tõstesportdiliit, Mart Sillak ja Edgari Treier. Aitäh!

SELTSILIIKMED, OLGEM AKTIIVSED!

Nagu eelmisest artiklist ilmneb on meie seltsi väikevend, klubi Alfred võtnud nõuks selles osas olla eeskujuks ja mitte ainult – allpoololevast statuudist saate lugeda, et ta tahab ka kogu seltsi seltskonda üsna meeldiva abinõuga ergutada ja innustada hoogsamalt tegelema Eesti spordiajaloo uurimise, jäädvustamise ja tutvustamisega. Loodetavasti leiab see auhind ALFRED järgmisel aastal esimese hoidja ja andkem žüriile priskem valikuvõimalus.

ALFREDI AUHINNA STATUUT

Auhinna olemus ja väljaandja

- ALFREDI auhinda (edaspidi auhind või ALFRED) annab välja MTÜ Spordiajaloo Klubi Alfred (edaspidi väljaandja).
- Auhinna nimetus on inspireeritud Eesti esimese olümpiavõitja Alfred Neulandi (1895-1966) nimest ja esimest korda antakse see välja 2024. aastal.
- ALFREDI laureaadiks saab olla Eesti Spordiajaloo Seltsi (ESAS) liige.
- Auhinnaks on ainulaadne taies, mis on rändav ning millele kantakse selle saajate nimed. Auhinnaga kaasneb esemeline meene ja/või rahaline preemia.

Auhinna väljaandmise eesmärk

- Auhinna väljaandmise eesmärgiks on motiveerida ESASi liikmeid uurima, jäädvustama ja igakülselt propageerima Eesti spordiajalugu, tekitades sellega valdkonna vastu laiemat huvi kogu ühiskonnas.

Auhinna väljaandmise kord ja tingimused

- Auhinda antakse välja iga-aastaselt.
- ALFREDI pälvib auhinna väljaandmise aastale eelnenud aastal aktiivsuse ja ettevõtlikkusega silma paistnud ESASi liige. Aktiivsuse ja ettevõtlikkuse all mõistetakse spordiajaloolase:
 - raamatu kirjutamist;
 - artikli(te) avaldamist;
 - uurimuse vormistamist ettekandena;
 - üritus(t)e korraldamist;

- algatuse käima lükkamist;
- või mõnda muud samalaadset tegevust Eesti spordiajaloo valdkonnas.
- Auhinna saaja peab olema olnud ESASi liige vähemalt kogu hindamisele mineva aasta.
- Auhinnasaaja väljaselgitamiseks moodustab väljaandja iga-aastaselt koostöös ESASiga vähemalt kolmeliikmelise žürii, kes teeb otsuse hääletamise teel lihthääletenamusega. Žüriil on õigus jätta auhind ka välja andmata, kui ei leita selleks piisavat põhjust.
- Auhinna saaja kuulutatakse välja aasta II kvartalis, üldjuhul ESASi kevadisel täiskogul. Auhinna võib samal perioodil üle anda ka mõne muu ürituse raames või spetsiaalselt selleks korraldatud tseremoonial.

Muud tingimused

- Rändava taiese ja iga-aastase esemelise meene ja/või rahalise preemia kindlustab väljaandja. Väljaandja pädevuses on otsustada meene sisu ja rahalise preemia suuruse üle.

MEELDETULETUSEKS!

ESAS liikmemaks on 8 eurot (pensionäridel 5 eurot). Täiskogu otsusel on **liikmemaksust vabastatud 85-aastased ja vanemad.** Liikmemaksu vabastus kehtib ka **auliikmetele.** Loomulikult pole liikmemaksust vabastatutel keelatud seltsi oma panusega toetada. Seltsi sisseastumismaks on **2 eurot.**

Liikmemaksu (ja toetusi) on võimalik üle kanda **Eesti Spordiajaloo Seltsi arveldusarvele nr. EE951010152001602002** SEB pangas või tuua/saata seltsi esimehele Enn Mainla (Rüütli 15, Tartu 51007, tel 56497632, E-mail: enn.mainla@gmail.com) või Tallinna osakonna liikmetel oma osakonnas Viive Reesarele (tel 6770829 või 59196767).

□ □ □ □ □ □ □

Täname Eesti Kultuurkapitali seltsi tegevuse toetamise eest!

□ □ □ □ □

Kasutatud ESOM kodulehel ilmunud materjale
Fotod: Kalev Jahnsen, Peep Kruusmaa, Mait Luha, Aldo Luud, Enn Mainla,
Maris Mägi, Tiina Naarits-Linn ja Marilyn Sepp

□ □ □

Eesti Spordiajaloo Seltsi Teataja nr 106
koostas ja toimetas Enn Mainla